

JEZIK U MEDICINSKOM KONTEKSTU: NEOPHODNE VEŠTINE

Autor:

Zorica Antić

Medicinski fakultet Univerziteta u Nišu; Engleski jezik u medicini;

SAŽETAK

Kurs jezika za specijalne namene je baziran na stvarnim jezičkim potrebama studenata koje se utvrđuju kvalitativnom analizom potreba u cilju osmišljavanja koherentnog kursa jezika. Proces se realizuje kroz saradnju sa studentima kako bi analiza potreba i postavljeni ciljevi na odgovarajući način kombinovali profesionalno znanje nastavnika i uvid koji studenti imaju u sopstveno učenje i očekivanja, a sve u okviru šireg procesa podučavanja jeziku.

Cilj rada je bila procena trenutnog i ciljanog nivoa poznavanja veština engleskog jezika i primena dobijenih rezultata u kreiranju efikasnog nastavnog plana.

Istraživanje je sprovedeno sa studentima druge godine na Medicinskom fakultetu u Nišu. Učestvovalo je 187 studenata. Istraživanje je obavljeno putem upitnika a u konačni ishod uključeni su i podaci do kojih se došlo putem direktnih razgovora sa studentima.

Rezultati pokazuju da su studenti generalno svesni značaja koji engleski jezik ima tokom studija medicine ali i u kasnijoj profesionalnoj karijeri. Posebno se naglašava važnost usmene komunikacije na engleskom jeziku ali nisu zanemarene ni ostale jezičke veštine koje čine integralni deo nastave.

Prilikom osmišljavanja nastavnog plana, potrebno je da nastavnici primenjuju sve dostupne metode i izvore informacija kako bi se doslo do pozitivnih rezultata. S obzirom na dinamičnu prirodu kreiranja kursa, od nastavnika se očekuje da celokupni proces obavlja u saradnji sa studentom. Krajnji cilj nastave engleskog jezika za medicinu na Medicinskom fakultetu u Nišu jeste unapredjenje znanja medicinskog engleskog jezika što neizostavno obuhvata razvoj svih jezičkih veština.

Ključne reči: engleski jezik, medicina, analiza potreba, jezičke veštine

UVOD

Najvažnija razlika između opšteg i engleskog za specijalne namene prvenstveno leži u samim studentima i njihovim

razlozima za učenje engleskog jezika. Studenti u engleskom za specijalne namene već poseduju određeni nivo znanja opšteg engleskog i u kontekstu višeg obrazovanja uče jezik koji im je neophodan u

profesionalnoj komunikaciji. U skladu s tim, nastavni program se zasniva na proceni potreba studenata i postavljanju odgovarajućih ciljeva kursa.

ESN se prvenstveno bavi jezikom u kontekstu, a gramatika i jezičke strukture nemaju toliki značaj kao u okviru opšteg engleskog jezika. Engleski za specijalne namene se ne izučava kao predmet nezavisno od profesionalnog sveta studenata. Naprotiv, on čini sastavni deo oblasti stručnih studija.

Priroda studenata je od centralnog značaja u savremenom podučavanju jeziku za specijalne namene. Kada je student u centru podučavanja, nastavni plan postaje predmet dogovora i dinamički proces, jer potrebe i očekivanja variraju kako na početku i kraju, tako i tokom samog kursa. To ne znači da student ima potpunu kontrolu, već nastavnik mora da uzme u obzir stil učenja studenta, njegove strategije i način usvajanja jezika. Dakle, u podučavanju engleskom jeziku za posebne namene veoma veliki značaj ima analiza potreba. Drugim rečima, u centru nastavnog plana nalazi se student sa svojim potrebama i očekivanjima (Little, 1989). Engleski za specijalne namene se direktno bavi *svrhom* učenja engleskog jezika (Brumfit, 1979).

U opštem engleskom podjednaka pažnja posvećena je svim jezičkim veštinama (slušanje, čitanje, govor i pisanje). Nasuprot tome, u engleskom za specijalne namene kroz analizu potreba studenata definišu se veštine koje su najpotrebnije u zavisnosti od specijalne namene, a zatim se na osnovu dobijenih rezultata razvija odgovarajući nastavni plan. Međutim, engleski u medicini je karakterističan po tome što, iako spada u jezik za specijalne namene, po pitanju najvažnijih veština pokazuje odstupanje jer se u ovoj oblasti podjednaka pažnja posvećuje svim veštinama. Naime, jedan od uslova napredovanja u profesionalnoj karijeri je sticanje i razmena znanja i saradnja sa stručnjacima iz oblasti na međunarodnom nivou. Kako bi budući lekari išli u korak sa svetskim tokovima potrebno je dobro poznavanje engleskog jezika. Engleski je

neophodan jer predstavlja osnovno sredstvo sporazumevanja u međunarodnoj komunikaciji i prisutan je u svim oblastima medicine, počev od čitanja literature, pisanja i objavljivanja stručnih radova, učestvovanja na medicinskim konferencijama.

Još jedna od karakteristika engleskog za specijalne namene jeste zasnovanost na kontekstu. Takva kombinacija predstavlja izvor velike motivacije za studente jer su u mogućnosti da svoje stručno znanje primene na časovima engleskog ali i obrnuto – naučeni vokabular i strukture smeštaju se u odgovarajući relevantan kontekst. U prilog tome, prethodna istraživanja pokazala su da studenti smatraju da dobro poznavanje medicinske terminologije olakšava učenje engleskog jezika (Antić, 2009). Još jedan način za postizanje pozitivne motivacije tokom kursa je upotreba relevantnog autentičnog materijala (Pratt, 2002).

U oblasti engleskog za specijalne namene, u ovom slučaju engleskog za potrebe medicine, vrši se analiza potreba studenata i kombinuju motivacija, kontekst i sadržaj kako bi se uvežbale sve jezičke veštine podjednako, a konačni cilj nastave je postizanje jasne i precizne komunikacije na engleskom jeziku. Do podataka o potrebama studenata dolazi se putem upitnika ali i tokom direktnih razgovora. Neophodno je da se ovakve analize sprovedu redovno jer je svaka grupa studenata specifična i drugačija od prethodne.

Cilj ove studije je određivanje potreba studenata medicine u Nišu u odnosu na engleski jezik. Rezultati mogu da se upotrebe u cilju osmišljavanja odgovarajućeg kursa koji će na najefikasniji način izaći u susret tim potrebama.

METODE I MATERIJALI

U studiji je učestvovalo 187 studenata sa Medicinskog fakulteta u Nišu. Svi učesnici su bili studenti druge godine na kojoj je kurs engleskog jezika obavezan. Takođe, svi studenti dolaze iz srednjih škola u kojima su učili engleski kao drugi strani

jezik i smatra se da je njihovo znanje pre početka kursa engleskog u medicini na srednjem nivou (intermediate level).

Upitnik se sastojao iz 11 pitanja, a od učesnika se zahtevalo da iznesu svoje mišljenje o značaju engleskog jezika tokom studija medicine i budućih profesionalnih karijera. Takođe, bilo je potrebno da navedu oblasti jezika (vokabular, gramatika, izgovor, pisanje, čitanje) u kojima imaju najviše problema, da ocene vladanje jezičkim veštinama od najbolje do najslabije, kao i da navedu veštinu koju smatraju najvažnijom za svoj profesionalni razvoj. U delu upitnika u kojem je trebalo da se rangiraju veštine, najveća ocena je bila 5, a najniža 1.

Upitnik je bio na srpskom jeziku. Osnovne jezičke veštine koje su uzete u obzir bile su slušanje, govor, čitanje i pisanje. Pitanja su takođe obuhvatala i vokabular, gramatiku, izgovor i prevod.

Dobijeni rezultati predstavljeni su procentualno i u vidu srednjih vrednosti.

REZULTATI

Početno pitanje odnosilo se na ukupnu dužinu učenja engleskog jezika i dobijen je prosek od 6,7 godina. Nakon toga, studenti su ocenjivali svoje znanje opšteg i stručnog, medicinskog jezika. Poznavanje opšteg engleskog ocenjeno je prosečnom ocenom od 4,12 dok je poznavanje stručnog medicinskog engleskog jezika ocenjeno ocenom 3,86. Ova razlika je jasna ukoliko uzmemo u obzir činjenicu da studenti slušaju engleski u medicini tek na prvoj godini fakulteta, dok je opšti engleski zastupljen tokom celokupnog prethodnog obrazovanja.

Drugi deo upitnika zasnivao se na rangiranju jezičnih veština. Studenti su ocenjivali koliko dobro vladaju veštinama slušanja, govora, čitanja, pisanja i prevođenja. Najviša ocena bila je 5 (odlično vladanje veštinom) a najniža 1 (uopšte ne vlada veštinom). Rezultati su pokazali da studenti smatraju da je najmanji problem čitanje stručnih medicinskih tekstova (prosečna ocena 4,27) dok najveći problem

predstavlja pisanje (3,26). Konačni redosled kojim su ocenjene veštine, počev od najslabije, bio je sledeći: pisanje (3,26), govor (3,54), prevod (3,86), slušanje (4,08), čitanje (4,27).

U sledećem delu upitnika pažnja je posvećena vokabularu, gramatici i izgovoru. Ovde su rezultati pokazali da većina studenata (64,17%) poseduje solidno znanje engleske gramatike. Od ukupnog broja učesnika, 90 (48,12%) njih takođe smatra da stručni vokabular na engleskom jeziku ne predstavlja problem. Međutim, nasuprot tome, čak 57,21% studenata ocenjuje izgovor kao problematičnu oblast. Ovakvi rezultati potvrđeni su i kroz razgovore sa studentima, tokom konsultacija i na časovima. Naime, dolazi se do saznanja da prilikom čitanja stručnih tekstova na engleskom jeziku studenti generalno nemaju problema sa razumevanjem značenja reči, u najvećoj meri zahvaljujući tome što medicinska terminologija pretežno potiče iz latinskog jezika. Nasuprot tome, pravilan izgovor predstavlja problematičnu oblast kojoj je neophodno posvetiti više pažnje. Osim izgovora, studenti naglašavaju da i oblast gramatike zahteva dodatnu obradu i to prvenstveno u smislu upotrebne funkcije, odnosno smeštanja gramatike u medicinski kontekst.

Što se tiče veštine koju studenti medicine smatraju najvažnijom za svoju buduću profesionalnu karijeru, na vrhu liste našla se usmena komunikacija (4,58). Rezultati su takođe pokazali da se najmanje važnom smatra veština pisanja (3,18). Međutim, kasnije u toku kursa studenti uvećavaju pisanje naučnih medicinskih radova i postaju svesni realnog značaja ove veštine u njihovoj profesiji. Ovde je zanimljivo da se istakne da je prevod dobio prosečnu ocenu 3,93 i rangiran je na drugom mestu po značaju. Takvo stanje može da se objasni činjenicom da prevodu posvećivana velika pažnja tokom srednjoškolskog obrazovanja, ali i time da i stručna literatura na engleskom jeziku predstavlja važan izvor

informacija, pa ga u skladu s tim studenti visoko ocenjuju.

Završni deo upitnika od studenata je zahtevao da ocene značaj engleskog jezika tokom medicinskih studija kao i u profesionalnoj karijeri. Na osnovu rezultata, zaključuje se da su studenti svesni značaja engleskog jezika i čak 92,51% njih naglašava da je engleski jezik izuzetno bitan za dalji profesionalni razvoj.

DISKUSIJA

Naglašavanje posebnih potreba studenata i osmišljavanje specifičnog kursa engleskog jezika koji će na najbolji način izaći u susret tim potrebama su jedni od najvažnijih elemenata u nastavi engleskog za potrebe medicine.

Veoma je važno da se učenje engleskog usmeri ka dobro definisanom cilju i da se, zbog specifičnosti medicinske profesije, kroz nastavu obuhvate sve jezičke veštine, obraćajući posebnu pažnju na definisane važne ali i problematične oblasti.

Analiza potreba studenata je na neki način nalik medicinskom intervjuu. Kroz razgovor s pacijentom, lekar prikuplja podatke o istoriji problema (patient history), o trenutnom stanju pacijenta (present complaints), pronalazi vezu između činilaca koji uslovljavaju određeno stanje i radi na postavljanju dijagnoze i konačnom poboljšanju. Na sličan način, nastavnik vrši analizu potreba, koristi sve dostupne metode, uzima u obzir sve elemente koji mogu da utiču na trenutno stanje (prethodno školovanje, motivacija studenata), definiše problematične oblasti i ciljane potrebe i pronalazi najefikasniji način za njihovo ostvarenje.

Istraživanje je pokazalo da je jedan od problema vokabular, pa je stoga veoma bitno da terminologija i vežbanje tačnog izgovora čine početni korak u nastavi. U ovom smislu terminologija predstavlja osnovu koja se nadograđuje kroz nastavu i učenje. Terminologija sama po sebi ne predstavlja znanje i neophodno je da se

smesti u odgovarajući medicinski kontekst. Isti princip primenjuje se i prilikom obrade gramatike jer se pokazalo da studenti u suštini znaju gramatička pravila ali imaju problema sa pravilnom upotrebom gramatike u komunikaciji. U nastavi, od velike koristi je medicinski intervju kroz koji se uvežbava više oblasti – postavljanje i odgovaranje na pitanja, pravilna upotreba vremena za prikupljanje istorije bolesti, za trenutne simptome, budući tok i ishod lečenja, za preporuke i savete. U tom smislu, gramatika ima sekundarnu ulogu i obrađuje se kao pomoćno sredstvo u širem, medicinskom kontekstu.

Leksika se zatim podiže na viši nivo koji se fokusira na veštine pisanja i čitanja. Sami po sebi, rezultati upitnika imaju veći značaj u otkrivanju trenutnih potreba studenata. Kako bi se došlo do ciljanih potreba, odnosno, svrhe u koje je studentima potreban engleski jezik, neophodno je uzeti u obzir i zaključke do kojih se došlo putem direktnih razgovora ali i profesionalno iskustvo nastavnika. Dokaz tome je podatak da se veština pisanja smatra manje važnom. Međutim, pokazalo se da je pisanje stručnih radova na engleskom jeziku itekako bitan element ne samo tokom medicinskog obrazovanja već i kasnije u praksi. U skladu s tim, nastavnik kombinuje i svoje iskustvo prilikom osmišljavanja adekvatnog kursa pa se pisanju naučnih medicinskih radova posvećuje neophodna pažnja. S obzirom na činjenicu da je engleski zvanični jezik u pisanju stručnih radova, ova veština ni u kom slučaju ne sme da bude zapostavljena.

Završna faza kursa engleskog u medicini ogleda se u komunikaciji. Rezultati istraživanja su pokazali da su studenti svesni značaja koji ova veština ima u njihovoj profesiji. Neadekvatno izražavanje je nešto što budući lekari sebi ne smeju da dozvole jer svaki nedostatak u tom smislu može da bude poguban za pacijenta (Kong, 2002). U kontekstu medicine, usmena komunikacija je takođe izuzetno bitna i za učestvovanje na međunarodnim seminarima i konferencijama.

Na kraju, potrebno je da se naglasi da jezičke veštine koje se obrađuju tokom nastave engleskog u medicini nisu međusobno odvojene. Svaka faza kursa podjednako tretira sve veštine – na primer, pisanje naučnih radova je proces koji podrazumeva čitanje literature, slušanje predavanja, prevođenje prikupljenih podataka ali i primenu stručnog medicinskog znanja kako bi se na kraju došlo do konačnog proizvoda. Svi jezički elementi čine jedan neodvojivi skup koji je integrisan u medicinski kontekst.

ZAKLJUČAK

Oblast medicine omogućava stručnjacima da ostvare blizak kontakt sa svojim kolegama širom sveta. Kako bi postali ravnopravni članovi medicinske diskursne zajednice, neophodno je da studenti, budući lekari, budu dobro propremljeni za lingvističke zadatke koji ih očekuju u budućnosti. U skladu s tim, učenje

engleskog jezika u medicini ima veliki značaj jer predstavlja svojevrsni „prozor u svet“ (Fisherman i sar, 1977).

Prilikom osmišljavanja kursa uvek je važno imati na umu da je konačni cilj da se studentima pomogne u efikasnom učenju, da se omogući nastavak učenja i nakon završetka kursa, kako bi postali nezavisni korisnici engleskog jezika. Nastavnik treba da bude spreman na fleksibilnost po pitanju metoda podučavanja i ima odgovornost da razvija plan rada u saradnji sa studentima jer se na taj način dolazi do bitnih važnih informacija (Nunan, 1988).

Kurs engleskog jezika teži da pomogne studentima, budućim lekarima da koriste engleski kao sredstvo jasnog i preciznog izražavanja. Sposobnost preciznog izražavanja je od neprocenjivog značaja jer omogućava profesionalni razvoj i interakciju čime se, zauzvrat, pomaže u razvijanju osobina dobrog lekara.

LITERATURA

1. Little, D. (ed.) *Self-Asses Systems for Language Learning: A Practical Guide*. Dublin: Authentic Language Learning Resources Ltd. in association with CILT, 1989.
2. Brumfit, C. *Common sense about ESP: Problems and principles in English teaching*. Oxford: Pergamon Press, 1979.
3. Antić Z. Homogenizacija u podučavanju engleskom jeziku za potrebe medicine - procena i osmišljavanje nastavnog plana. *Srpski arhiv za celokupno lekarstvo*, 2009; 137(7-8), 454-457.
4. Pratt D. *Five perspectives on teaching in adult and higher education*. Malabar: Krieger Publishing Company, Florida, USA, 2002.
5. Kong D. Limited English can hurt patients. *NY Times*, 2002; [on-line serial].
6. Fisherman, J., R. Cooper, W. Conrad. *The spread of English*. Rowley, MA: Newbury House, 1977.
7. Nunan D. *The Learner-Centered Curriculum*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.

LANGUAGE IN MEDICAL CONTEXT: THE NECESSARY SKILLS

Zorica Antić

Language for specific purpose courses are based on insights into learners' actual language learning needs, which can be gained through qualitative needs analysis with the aim of designing a coherent language course. The process is realized in collaboration with students, so that needs analysis and the set goals combine the teacher's professional knowledge and the students' own insights into their learning goal and their expectations with respect to the broader process of language learning.

The objective of this study was to determine the current and target English language skill level and use the findings as guidelines in designing an effective course.

The investigation was carried out with second-year medical students from the Faculty of Medicine in Niš. It included 187 medical students. The investigation was conducted using a questionnaire combining the data obtained from direct communication with the students.

The results indicate that students are well aware of the significance of English during their studies but also in their future professional careers. Oral communication in English is particularly emphasized but other linguistic skills are also not neglected and they form an integral part of teaching.

In designing the course, teachers need to be able to use all available methods and sources of information in order to bring about positive results. Since course design is a dynamic process, teachers have the responsibility of negotiating a plan of work with the learners. The overall goal of the English in Medicine course at the Faculty on Medicine in Niš is to improve the proficiency of the learners and this process inevitably includes the development of all linguistic skills.

Key words: English language, medicine, needs analysis, linguistic skills